

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ

ЕКОМЕРЕЖА ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ (КАРТΟΣХЕМА ТА ЇЇ ЛЕГЕНДА)

С.Ю. Попович, В.С. Василенко

Національний університет біоресурсів і природокористування України

На сьогоднішній день феномен екомережі став базовою концепцією сучасної охорони природи в Європі, так як розкриває проєктувальні й созотехнологічні основи не лише збереження, але й відновлення та збагачення колишнього, а нині втраченого екофонду та екологічного потенціалу кожної країни.

Для України в цілому ця проблема надзвичайно актуальна, оскільки під природною рослинністю залишилась приблизно лише третина її території (до 19 млн га), а лісистість держави нині складає неповних 16 відсотків при потребі в оптимумі 20–25%. Тому, розбудова екомережі стала її державною екологічною політикою. На виконання законів України “Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі на 2000–2015 роки” та “Про екологічну мережу України” вчені ініціювали розроблення картосхем екомереж для великих природно-географічних регіонів, зокрема для Українського Полісся (Андрієнко, Онищенко, 2006а, 2006б) та Українських Карпат (Брусак та ін., 2006; Попович, 2006, 2007) тощо.

Виходячи з цього, надзвичайно актуальною проблемою нині є розроблення наукових засад та проєктування екомережі у Лісостепу України, як одному з найбільших та значно деєстатованих регіонів держави (лісистість складає 11–12%, розораність місцями досягає 80%). Досі цій безперечно актуальній тематиці у даному регіоні було присвячено лише декілька наукових публікацій. Їх авторами висувалися пропозиції щодо проєктування екомереж у Галицько-Слобожанському широтному екокоридорі (Домашнінець, Мовчан, 1998), на Лівобережному (Байрак, 2001) та Середньому Придніпров’ї (Никофоров, 2003), в Прибужжі (Чорна, 2006), на Поділлі (Мудрак, 2007).

У зв’язку з вагомим природоохоронним значенням даної проблематики, досить активно розпочалася підготовка спеціальних обласних програм чи окремих розділів у програмах охорони навколишнього природного середовища, які вже затверджені відповідними органами влади на регіональному рівні. У межах лісостепової зони такі програми виконуються у Вінницькій, Кіровоградській, Миколаївській, Сумській, Одеській, Харківській, Чернігівській областях та місті Києві (Регіональна..., 2003). Для Кіровоградської, Миколаївської, Сумської та Харківської областей вже розроблені картосхеми регіональних екомереж.

Оскільки у попередній нашій статті ми детально аналізували стан наукового, методичного і правового забезпечення розбудови екомережі України в цілому та в ок-

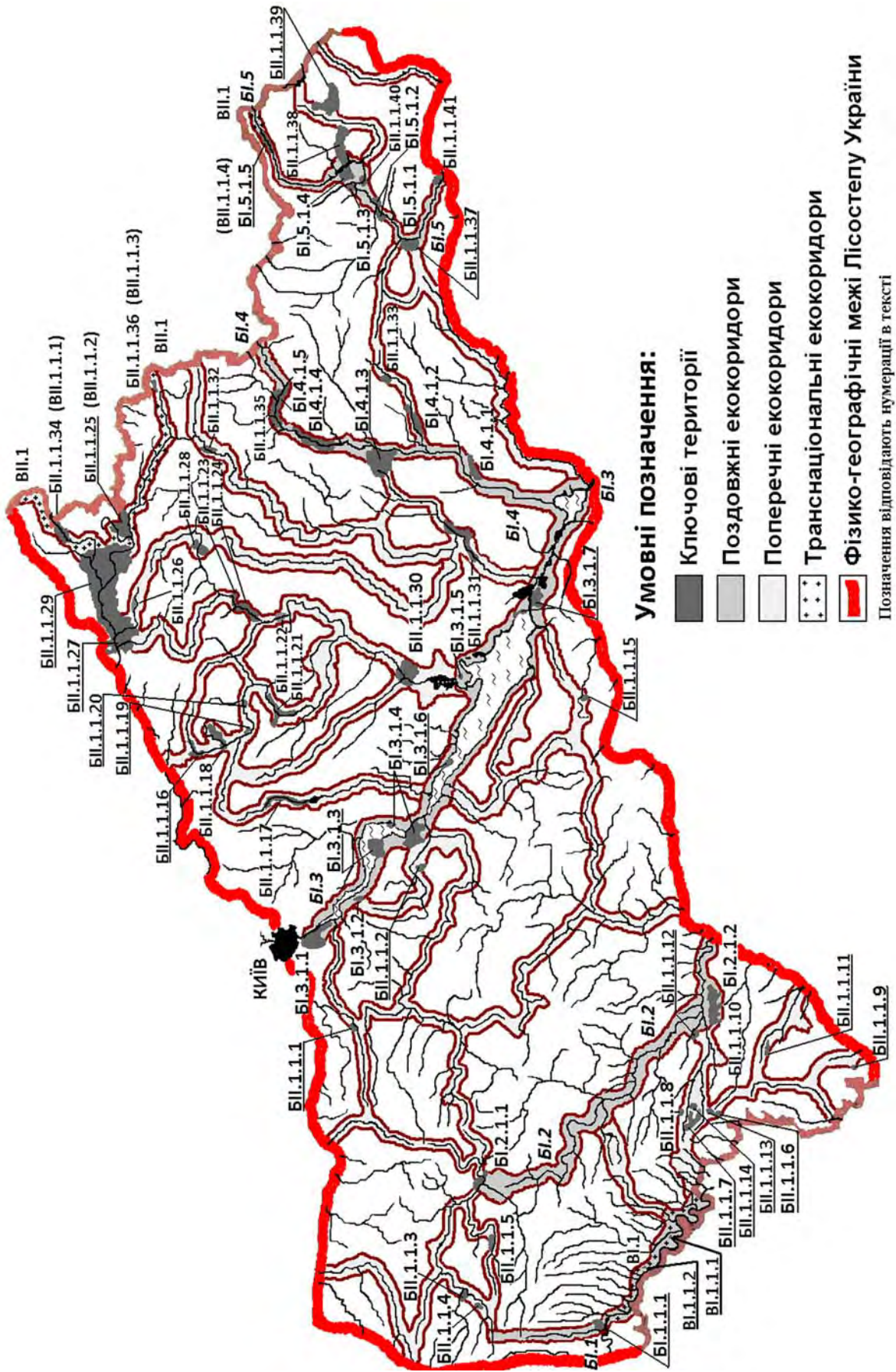
ремих її регіонах (Попович, 2007), то у цій публікації зупинимось тільки на представленні картосхеми та легенди екомережі. Вперше для всього Лісостепу України на фізико-географічній основі (Маринич та ін., 2003) пропонується авторська версія картосхеми екомережі та легенди до неї. Представлений матеріал, без сумніву, значно полегшить державним природоохоронним органам проєктування екомереж обласного і локального рівнів.

Інститут географії НАН України підготував перелік природних комплексів для формування національної екомережі у Галицько-Слобожанському широтному екокоридорі, який повністю охоплює лісостепову зону України. Серед запропонованих природних комплексів головними є широколистяні ліси, які разом із сосновими лісами на других борових терасах рік складатимуть основний екологічний каркас формування екомережі в даному регіоні. Крім лісів, важливе значення у екомережі матимуть заплавні водно-болотні угіддя, а також інші типи рослинності, які ще тут збереглись.

За основу розроблення картографічної схеми екомережі Лісостепу України була покладена ландшафтна карта природно-заповідного фонду України (мірило 1 : 750000), яку на доручення Міністерства екології та природних ресурсів України укладено і підготовлено Державним науково-виробничим підприємством “Картографія” та опубліковано у 2002 р. (Леоненко та ін., 2003).

У цій статті ми наводимо перелік і зміст лише основних структурних елементів, тобто ключових і сполучних територій екомережі Лісостепу України, відповідну картографічну модель котрої відображено на рисунку, на якому представлений тільки національний і міжнародний рівень екомережі, а у легенді до картосхеми наведені елементи екомережі й регіонального рівня організації (рисунок).

Ключові території екомережі виділяли на основі величини площі природно-заповідних територій. Наприклад, для регіонального рівня екомережі умовно відбирали природно-заповідні території різних категорій площею не менше 500 га, а для національного рівня – не менше 1000 га. Подекуди в одну ключову територію увійшли декілька об’єктів природно-заповідного фонду. Цей принцип відбору особливо характерний для ключових територій міжнародного рівня організації екомережі. Сполучні території або екокоридори всіх територіальних рівнів нами прокладалися в основному по мережі річок різного порядку, оскільки лісова рослинність у даному регіоні приурочена здебільшого до водотоків. Головні

Картохема екомережі Лісоstepу України

поздовжні екокоридори національного рівня представляють ріки – Дністер, Південний Буг, Дніпро, Десна, Сула, Псел, Ворскла, Сіверський Донець, а Дністер і Сіверський Донець є ще й транснаціональними екокоридорами. Для проєктування локальних екомереж обов'язковим має бути використання карт лісів, боліт, степів, природних кормових та інших угідь.

Пояснення до рисунку. Числа на рисунку означають шифри ключових територій, поздовжніх, поперечних і транснаціональних екокоридорів, які представлені у легенді до картосхеми екомережі. У легенді застосовано такі скорочення назв категорій природно-заповідного фонду: ПЗ – природний заповідник; НПП – національний природний парк; РЛП – регіональний ландшафтний парк; БЗ – ботанічний заказник, ГЗ – гідрологічний заказник, ЗЗЗ – загальнозоологічний заказник, ІЗ – іхтіологічний заказник, ОЗ – орнітологічний заказник, ЛнЗ – ландшафтний заказник, ЛсЗ – лісовий заказник; КПП – комплексна пам'ятка природи; ЗУ – заповідне урочище. Знак * (у дужках) означає використання шифрів відповідних сполучних територій регіонального значення.

А. ЕЛЕМЕНТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ ПРАВОБЕРЕЖНИЙ ЛІСОСТЕП

12. АІ. Західна Придніпровська височинна область.

АІ.1. Ключові території: АІ.1.1. ЗЗЗ Чернечина + ЛсЗ Бучина, АІ.1.2. ЛнЗ Гопчиця; *АІ.2. Сполучні території:* АІ.2.1. Калинівсько-Чуднівська, АІ.2.2. Калинівсько-Андрушівська, АІ.2.3. Турбівсько-Ружинська, АІ.2.4. Іллінецько-Якимівська.

13. АІІ. Північно-Східна Придніпровська височинна область. *АІІ.1. Ключові території:* АІІ.1.1. ГЗ Болото Мох + ГЗ Шуляцьке болото, АІІ.1.2. ЛсЗ Урочище Унава, АІІ.1.3. ЗЗЗ Виграївський, АІІ.1.4. ЗУ Південно-Танганчанське; *АІІ.2. Сполучні території:* АІІ.2.1. Ружинсько-Жовтнево-Фастівська, АІІ.2.2. Якимівсько-Білоцерківська, АІІ.2.3. Володарсько-Журжинецька, АІІ.2.4. Фастівсько-Білоцерківсько-Корсунь-Шевченківська.

14. АІІІ. Київська височинна область. *АІІІ.1. Ключові території:* АІІІ.1.1. ПЗ Канівський, АІІІ.1.2. НПП Голосіївський, АІІІ.1.3. РЛП Трахтемирів, АІІІ.1.4. БЗ Маслівський, АІІІ.1.5. ЛнЗ Козинський, АІІІ.1.6. ЛнЗ Ржищівський; *АІІІ.2. Сполучні території:* АІІІ.2.1. Фастівсько-Українківська, АІІІ.2.2. Ржищівсько-Яблунівська.

15. АІV. Придніпровсько-Східно-Подільська височинна область. *АІV.1. Ключові території:* АІV.1.1. БЗ Гарячівська дача, АІV.1.2. БЗ Наддністрянський, АІV.1.3. ЛнЗ Калоський, АІV.1.4. БЗ Гарячківська дача + КПП Урочище Княгиня; *АІV.2. Сполучні території:* АІV.2.1. Нетечинсько-Вільховецька, АІV.2.2. Барсько-Могиливі-Подільська, АІV.2.3. Бронницько-Михайлівська, АІV.2.4. Ямпільсько-Томашпільська.

16. АV. Середньобузька височинна область. *АV.1. Ключові території:* АV.1.1. ОЗ Щедрівський, АV.1.2. ГЗ Вовчанський, АV.1.3. ЗЗЗ Садрецький, АV.1.4. ЗЗЗ Буго-Деснянський, АV.1.5. БЗ Ладжицький, АV.1.6. БЗ Крушнівський, АV.1.7. БЗ Урочище Журавлінська дача, АV.1.8. ЗЗЗ Згарський; *АV.2. Сполучні території:* АV.2.1. Пирогівсько-Калинівська, АV.2.2. Нетечинецько-Барсько-Мізяківська, АV.2.3. Барсько-Вінницька, АV.2.4. Михай-

лівсько-Вінницька, АV.2.5. Томашпільсько-Ладжицька, АV.2.6. Вінницько-Савранська, АV.2.7. Деснянсько-Ладжинська.

17. АVІ. Середньо-Придніпровська височинна область. *АVІ.1. Ключові території:* АVІ.1.1. ЛнЗ Мошногірський, АVІ.1.2. ЛнЗ Теклінська дача, АVІ.1.3. ЛнЗ Сунківський-1, АVІ.1.4. ЛнЗ Конельське болото, АVІ.1.5. КПП Холодний яр; *АVІ.2. Сполучні території:* АVІ.2.1. Якимівсько-Тальнівська, АVІ.2.2. Гайсинсько-Вільховська, АVІ.2.3. Корсунь-Шевченківсько-Канівська, АVІ.2.4. Журжинецько-Катеринопільська, АVІ.2.5. Русько-Полянсько-Кам'янська, АVІ.2.6. Звенигородсько-Русько-Полянська, АVІ.2.7. Смілянсько-Світловодська.

18. АVІІ. Південно-Подільська височинна область. *АVІІ.1. Ключові території:* АVІІ.1.1. БЗ Гайдамацька балка, АVІІ.1.2. БЗ Бритавський, АVІІ.1.3. ЛнЗ Савранський ліс, АVІІ.1.4. БЗ Долинський, АVІІ.1.5. ЛнЗ Шептереди, АVІІ.1.6. БЗ Лісничівка, АVІІ.1.7. БЗ Червоногреблянський, АVІІ.1.8. ЛнЗ Березівський, АVІІ.1.9. ЗУ Байтали, АVІІ.1.10. ЗУ Кішево, АVІІ.1.11. ЗУ Чабанка; *АVІІ.2. Сполучні території:* АVІІ.2.1. Піщансько-Первомайська, АVІІ.2.2. Бритавсько-Первомайська, АVІІ.2.3. Балтсько-Дубосарська.

19. АVІІІ. Південно-Придніпровська височинна область. *АVІІІ.1. Ключові території:* АVІІІ.1.1. ЛнЗ Чорноліський, АVІІІ.1.2. ГЗ Велика Вись, АVІІІ.1.3. ЛнЗ Білецьківські плавні; *АVІІІ.2. Сполучні території:* АVІІІ.2.1. Вільховсько-Сабатинівська, АVІІІ.2.2. Кам'яно-Первомайська, АVІІІ.2.3. Кам'яно-Новоукраїнська, АVІІІ.2.4. Кам'яно-Родниківська, АVІІІ.2.5. Знам'янсько-Світловодська.

ЛІВОБЕРЕЖНИЙ ЛІСОСТЕП

20. АІХ. Північно-Придніпровська терасова низовинна область. *АІХ.1. Ключові території:* АІХ.1.1. ГЗ Усівський, АІХ.1.2. ІЗ Процівський, АІХ.1.3. ОЗ Липівський, АІХ.1.4. ЛнЗ Сулинський, АІХ.1.5. ГЗ Дорогинський, АІХ.1.6. ЛсЗ Кути, АІХ.1.7. ГЗ Обичівський, АІХ.1.8. ЛсЗ Софіївка-Романівщина, АІХ.1.9. БЗ Діброва-1, АІХ.1.10. ГЗ Заїздський, АІХ.1.11. ГЗ Урочище Твані, АІХ.1.12. ГЗ Гетьманщина-Свидок, АІХ.1.13. ГЗ Свидовецький; *АІХ.2. Сполучні території:* АІХ.2.1. Переслав-Хмельницько-Браницька, АІХ.2.2. Бубнівсько-Слобідсько-Яготинсько-Середовщинська, АІХ.2.3. Оржицько-Гребінківсько-Петрівська, АІХ.2.4. Ніжинсько-Дмитрівська.

21. АХ. Північно-Полтавська підвищена область. *АХ.1. Ключові території:* АХ.1.1. РЛП Сеймський, АХ.1.2. ЛнЗ Туркенівка, АХ.1.3. ГЗ Українсько-Березівський, АХ.1.4. ГЗ Густинський, АХ.1.5. ГЗ Бунилівське, АХ.1.6. ГЗ Полівщина, АХ.1.7. ГЗ Удайцівський, АХ.1.8. ГЗ Антонівський, АХ.1.9. ЛнЗ Дейманівський, АХ.1.10. ЛнЗ Червонобережжя, АХ.1.11. ГЗ Середньосулський, АХ.1.12. БЗ Терновий куш, АХ.1.13. ЛнЗ Монастирище, АХ.1.14. ГЗ Біловодський, АХ.1.15. ГЗ Андріяшівсько-Гудимівський, АХ.1.16. ЛнЗ Середньосеймський, АХ.1.17. ГЗ Грузчанський, АХ.1.18. ЛнЗ Єзучський, АХ.1.19. ГЗ Недригайлівський, АХ.1.20. ГЗ Верхньосулський, АХ.1.21. ЗУ Безвіднянське, АХ.1.22. ЗУ Липова дача; *АХ.2. Сполучні території:* АХ.2.1. Лубенсько-

Дмитрівська, АХ.2.2. Лубенсько-Волокитинська, АХ.2.3. Петрівсько-Недригайлівсько-Конотопська, АХ.2.4. Остап'євсько-Гадяцько-Ворожб'янська.

22. АХІ. Східно-Полтавська підвищена область.

АХІ.1. Ключові території: АХІ.1.1. РЛП Кременчуцької плавні, АХІ.1.2. ГЗ Гракове, АХІ.1.3. ГЗ Рогозів куток, АХІ.1.4. ГЗ Плехівський, АХІ.1.5. ЛнЗ Нижньопісільський, АХІ.1.6. ЛнЗ Сулинський, АХІ.1.7. БЗ Малоперещепинський, АХІ.1.8. ЛнЗ Заплава Псла, АХІ.1.9. ЛнЗ Лісові озера, АХІ.1.10. ЛнЗ Хорішки, АХІ.1.11. ЛнЗ Пашене, АХІ.1.12. ГЗ Онішківський, АХІ.1.13. ГЗ Чутівський, АХІ.1.14. ЛнЗ Новосанжарський, АХІ.1.15. ЛнЗ Псільський, АХІ.1.16. ГЗ Брідок; *АХІ.2. Сполучні території:* АХІ.2.1. Демянівсько-Лубенська, АХІ.2.2. Кременчуцько-Веселоподільська.

23. АХІІ. Південно-Придніпровська терасова низовинна область. *АХІІ.1. Ключові території:* АХІІ.1.1. РЛП Диканський, АХІІ.1.2. ГЗ Хухрянський, АХІІ.1.3. ГЗ Ворожб'янський, АХІІ.1.4. ЛнЗ Вільхівщинський, АХІІ.1.5. ЛнЗ Говтва, АХІІ.1.6. ЛсЗ Іскрівський, АХІІ.1.7. ГЗ Сторожовий; *АХІІ.2. Сполучні території:* АХІІ.2.1. Гадяцько-Ворожб'янська, АХІІ.2.2. Михнівсько-Диканська, АХІІ.2.3. Малоперещепинсько-Охтирська, АХІІ.2.4. Полтавсько-Коломацька, АХІІ.2.5. Дикансько-Богодухівська.

24. АХІІІ. Сумська схилово-височинна область.

АХІІІ.1. Ключові території: АХІІІ.1.1. ГЗ Бакирівський, АХІІІ.1.2. ЛнЗ Шалигінський, АХІІІ.1.3. ГЗ Клементівський, АХІІІ.1.4. ЛнЗ Монастирський ліс, АХІІІ.1.5. ЛнЗ Мовченський, АХІІІ.1.6. ГЗ Миропільський, АХІІІ.1.7. ГЗ Ямний, АХІІІ.1.8. ЗУ Литовський бір; *АХІІІ.2. Сполучні території:* АХІІІ.2.1. Волокитинсько-Шалигінська, АХІІІ.2.2. Пісківсько-Миропільська, АХІІІ.2.3. Ворожб'янсько-Покровська, АХІІІ.2.4. Охтирсько-Великописарівська.

25. АХІV. Харківська схилово-височинна область.

АХІV.1. Ключові території: АХІV.1.1. НПП Гомільшанські ліси, АХІV.1.2. РЛП Печенізьке поле, АХІV.1.3. РЛП Великобурлуцький степ, АХІV.1.4. ЗЗЗ Катеринівський, АХІV.1.5. ЛнЗ Соколята, АХІV.1.6. ЛнЗ Крейдянська лісова дача, АХІV.1.7. ЛнЗ Савинська лісова дача, АХІV.1.8. ЛнЗ Печенізька лісова дача, АХІV.1.9. ЛнЗ Малинівський, АХІV.1.10. ЛнЗ Кочетоцька лісова дача, АХІV.1.11. ЛсЗ Середньодонецький, АХІV.1.12. ЛнЗ Сіверськодонецький; *АХІV.2. Сполучні території:* АХІV.2.1. Коломацько-Червонодонецька, АХІV.2.2. Богодухівсько-Золочівська, АХІV.2.3. Зміївсько-Вовчанська, АХІV.2.4. Печенізько-Бурлуцька, АХІV.2.5. Боровсько-Дворічанська.

Б. ЕЛЕМЕНТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

БІ. Поздовжні екокоридори. БІ.1. Дніпровський.

БІ.1.1. Ключові території: БІ.1.1.1. Калоська; **БІ.2. Південнобузький.** *БІ.2.1. Ключові території:* БІ.2.1.1. Буго-Деснянська, БІ.2.1.2. Савранська, **БІ.3. Дніпровський.** *БІ.3.1. Ключові території:* БІ.3.1.1. Голосіївська, БІ.3.1.2. Ржищівська, БІ.3.1.3. Трахтемирівська, БІ.3.1.4. Канівська, БІ.3.1.5. Нижньосулська, БІ.3.1.6. Липівська, БІ.3.1.7. Кременчуцька; **БІ.4. Ворсклянський.** *БІ.4.1. Ключові території:* БІ.4.1.1. Новосанжарська, БІ.4.1.2. Вільхівщинська, БІ.4.1.3. Диканська, БІ.4.1.4. Хухрянська,

БІ.4.1.5. Тростянецько-Бакирівська; **БІ.5. Сіверськодонецький.** *БІ.5.1. Ключові території:* БІ.5.1.1. Гомільшанська, БІ.5.1.2. Малинівсько-Середньодонецька, БІ.5.1.3. Кочетоцька, БІ.5.1.4. Печенізька, БІ.5.1.5. Вовчансько-Сіверськодонецька.

БІІ. Поперечні екокоридори. БІІ.1. Галицько-Слобожанський.

БІІ.1.1. Ключові території: БІІ.1.1.1. Унавська (АІІ.1.2.*), БІІ.1.1.2. Маслівська (АІІ.1.4.), БІІ.1.1.3. Щедрівська (АV.1.1.), БІІ.1.1.4. Вовчанська (АV.1.2.), БІІ.1.1.5. Згарська (АV.1.8.), БІІ.1.1.6. Березівська (АVІІ.1.8.), БІІ.1.1.7. Бритавська (АVІІ.1.2.), БІІ.1.1.8. Гайдамацька (АVІІ.1.1.), БІІ.1.1.9. Шептередська (АVІІ.1.5.), БІІ.1.1.10. Лісничівська (АVІІ.1.6.), БІІ.1.1.11. Байталівська (АVІІ.1.9.), БІІ.1.1.12. Кішевська (АVІІ.1.10.), БІІ.1.1.13. Чабанківська (АVІІ.1.11.), БІІ.1.1.14. Червоногреблянська (АVІІ.1.7.), БІІ.1.1.15. Чорноліська (АVІІІ.1.1.), БІІ.1.1.16. Дорогинська (АІХ.1.5.), БІІ.1.1.17. Усівська (АІХ.1.1.), БІІ.1.1.18. Обичівська (АІХ.1.7.), БІІ.1.1.19. Заїздська (АІХ.1.10.), БІІ.1.1.20. Бунилівська (АХ.1.5.), БІІ.1.1.21. Удайцівська (АХ.1.7.), БІІ.1.1.22. Середньосулська (АХ.1.11.), БІІ.1.1.23. Біловодська (АХ.1.14.), БІІ.1.1.24. Андріяшівсько-Гудимівська (АХ.1.15.), БІІ.1.1.25. Середньосейська (АХ.1.16.), БІІ.1.1.26. Грузчанська (АХ.1.17.), БІІ.1.1.27. Єзучська (АХ.1.18.), БІІ.1.1.28. Верхньосулська (АХ.1.20.), БІІ.1.1.29. Сеймська (АХ.1.1.), БІІ.1.1.30. Рогозівська (АХІ.1.3.), БІІ.1.1.31. Псільська (АХІ.1.15.), БІІ.1.1.32. Ворожб'янська (АХІІ.1.3.), БІІ.1.1.33. Іскрівська (АХІІ.1.6.), БІІ.1.1.34. Шалигінська (АХІІІ.1.2.), БІІ.1.1.35. Клементівська (АХІІІ.1.3.), БІІ.1.1.36. Миропільська (АХІІІ.1.6.), БІІ.1.1.37. Гомільшанська (АХІV.1.1.), БІІ.1.1.38. Печенізька (АХІV.1.2.), БІІ.1.1.39. Великобурлуцька (АХІV.1.3.), БІІ.1.1.40. Крейдянська (АХІV.1.6.), БІІ.1.1.41. Савинська (АХІV.1.7.).

В. ЕЛЕМЕНТИ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

ВІ. Молдовсько-український екокоридор. ВІ.1. Дністровський

(БІ.1.). *ВІ.1.1. Ключові території:* ВІ.1.1.1. Білянська, ВІ.1.1.2. Бронницька; **ВІІ. Російсько-український екокоридор. ВІІ.1. Середньоросійський.** *ВІІ.1.1. Ключові території:* ВІІ.1.1.1. Шалигінська (АХІІІ.1.2.), ВІІ.1.1.2. Середньосейська (АХ.1.16.), ВІІ.1.1.3. Миропільська (АХІІІ.1.6.), ВІІ.1.1.4. Вовчансько-Сіверськодонецька (АХІV.1.12.).

Література

- Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А. (2006а): Поліський природний коридор. - Жива Україна. 5-6: 1-3.
Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А. (2006б): Поліський екологічний коридор та його міжнародне значення. - Фіторизноманіття Українського Полісся та його охорона. Київ: Фітосоціоцентр. 293-296.
Байрак О.М. (2001): Місце проектного регіонального ландшафтного парку "Нижньоворсклянський" в системі перспективного заповідного фонду та екологічної мережі Лівобережного Придніпров'я. - Запов. справа в Україні. 7 (2): 69-73.
Брусак В., Безусько А., Возний Ю. та ін. (2006): Схема екомережі Українських Карпат (національний рівень). - Жива Україна. 9-10: 8-9.
Домашнінець В., Мовчан Я. (1998): Галицько-Слобожанська екологічна мережа. Розбудова національної екомережі. - Жива Україна. 13-14: 1-2.

- Леоненко В.Б., Стеценко М.П., Возний Ю.М. (2003): Атлас об'єктів природно-заповідного фонду України. Додаток до атласу об'єктів природно-заповідного фонду України. К.: Київ. ун-т. 1-73. Додаток: 1-142.
- Маринич О.М., Пархоменко Г.О., Петренко О.М., Шищенко П.Г. (2003): Удосконалена схема фізико-географічного районування України. - Укр. геогр. журн. 41: 16-20.
- Мудрак О.В. (2007): Інноваційні підходи щодо створення раціональної системи природних парків як об'єктів регіональної екологічної мережі (на прикладі Поділля). - Екол. вісн. 6 (46): 26-29.
- Никифоров В.В. (2003): Экологическая сеть Среднего Приднестровья: современное состояние и пути оптимизации. Днепропетровск: Днепроп. ун-т. 1-188.
- Попович С.Ю. (2007): Основні структурні елементи Карпатської екомережі. - Запов. справа в Україні. 13 (1-2): 80-89.
- Попович С. (2006): Концепція структури Карпатської екомережі. - Жива Україна. 9-10: 1, 8-10.
- Регіональна програма екологічної мережі Вінницької області на 2001-2015 роки. Вінниця, 2003. 1-15.
- Чорна Г. (2006): Роль гідроекомережі Правобережного Лісостепу України в збереженні біорізноманіття. - Жива Україна. 3-4: 16-17.

ОСОБЕННОСТИ ПРИРОДООХРАННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЗАПОВЕДНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ В ПРИГРАНИЧНЫХ С СОСЕДНИМИ ГОСУДАРСТВАМИ РЕГИОНАХ

А.Е. Луговой

Киевский славистический университет (Закарпатский филиал)

Биосферные и государственные заповедники, национальные природные парки и прочие природоохранные территории Украины могут быть подразделены на те, которые расположены внутри страны, и те, которые соседствуют с другими государствами (непосредственно либо относительно близко).

Деятельность первых из них вполне резонно основывается на внутригосударственных и общеевропейских природоохранных законодательных документах разного назначения. Соблюдение всех предписанных этими актами требований (которые постоянно обновляются и совершенствуются) должно в принципе обеспечивать сохранение определенного "статуса кво" в природе.

По-иному обстоит дело в заповедных учреждениях, расположенных близ или непосредственно на границе с иностранными государствами, в которых функционируют свои законы, запреты, имеются списки особо охраняемых видов растений и животных, порой отличающиеся от наших. Игнорировать эти особенности охраны природы у соседей нашим пограничным заповедникам и национальным паркам не резон, поскольку флора и фауна государственных границ не признает.

Таких приграничных заповедников и национальных природных парков в Украине немало: со Словакией граничит Ужанский национальный природный парк; с Польшей – заповедник Росточье, Ужанский, Яворовский и Шацкий национальные парки; с Белоруссией – Полесский заповедник; с Россией – Луганский заповедник, с Молдавией – Выжницкий национальный парк; с Румынией – Дунайский и Карпатский биосферные заповедники. Вот только по соседству с Венгрией у Украины пока не создано природоохранных территорий ранга заповедника либо национального парка, зато существуют заказники и в стадии организации находится Припятский ландшафтный природный парк.

До сих пор контакты приграничных заповедных образований с природоохранными структурами соседних государств минимальны. В случае, когда по ту сторону госграницы существует идентичный, территориально соприкасающийся национальный парк, предпринимаются определенные шаги к сближению природоох-

ранных усилий. Такого положение в Ужанском национальном парке, который входит вместе с польским Бещадским национальным парком и словацким парком "Полонины" в тринациональный биосферный резерват "Восточные Карпаты". Однако данное территориальное объединение пока не "обросло" единой программой наблюдений за природными объектами, регулярным обменом информации об изменениях во флоре и фауне, не создана единая для всего объединения "Летопись природы" и т.д. Подобное сотрудничество только зарождается, причем весьма неторопливо и осторожно.

Еще меньше контактов с противной стороной (по крайней мере, в известных нам случаях), если по ту сторону границы к нашему заповеднику не примыкает "их" природный резерват или национальный парк, как это мы видим на примере Карпатского биосферного заповедника. Хотя его руководство регулярно и приглашает румынских коллег (в первую очередь представителей экослужбы) на свои конференции, совещания, однако оперативной, повседневной связи между специалистами двух стран не существует. Примером может служить предпринятая в 1991 г. попытка реакклиматизации альпийского сурка (*Marmota marmota*) в Карпатском биосферном заповеднике (КБЗ). Тогда словацкие зоологи привезли из Высоких Татр в Рахов 6 зверьков, которых в срочном порядке выпустили в угоду Марамошского участка КБЗ, как наиболее пригодном для существования этих грызунов. Место выпуска граничит с румынской территорией. Дальнейшая судьба выпущенных зверьков так и осталась невыясненной, с румынскими зоологами контакт не был налажен... А по сути такой контакт должен быть постоянным, не только в экстраординарных случаях.

В этом плане положительным примером могут служить налаженные контакты в деле слежения за гидрохимическим состоянием рек, воды которых пересекают государственную границу. Любые отклонения от нормы, все случаи загрязнения речной воды становятся известными гидрологам соседнего государства, идет постоянный обмен информацией, предпринимаются совместные усилия по нормализации положения дела и т.д.